

Balla Zoltán

A RENDÉSZET OKTATÁSÁRÓL EGY TANSZÉK TÜKRÉBEN, EGY-KÉT MEGJEGYZÉSSEL

Felemelő, jóleső érzés barátomként köszönteni 65. születésnapja alkalmából egy olyan kollégát, aki szakmai alázatával, emberi tartásával, tisztességével és a rendészet tudománnyá válásának folyamatában iskolateremtő munkásságával mindenkiben, aki őt ismeri, elismerő tiszteletet ébresztett.

Tisztelt Sallai János professzor úr, kedves János! Jó egészséget, további sok alkotó évet, Neked és szeretteidnek minden jót kívánok. Isten éltesen!

Tisztelgő írásomban szeretném bemutatni a rendészeti egyetemi képzés egyik alaptantárgya, a közigazgatási jog oktatásáért felelős tanszék kialakulásának, átalakulásainak, történetének ívét. Ennek oka részben, hogy 1981-től a tanszék kollégájaként, tanáráként közvetlen tapasztalásból tudok tényeket szolgáltatni a folyamatról, másrészt úgy gondolom, hogy szükséges az intézményi múlt bemutatása. Továbbá – egyfajta *oral history*ként – forrásul szolgálhat ez az írás olyan kiváló kutatóknak, mint az ünnepelt, aki több történeti tárgyú publikációjában írt a rendészeti oktatásról. Sallai professzor a rendészet tudománnyá válásához szükséges rendőrségi történetiséget elsőként dolgozta fel, és lényegében ma is egyedüli kutatóként műveli ezt a területet. Mint ahogy a jogtudomány sem lenne tudományos diszciplína az egyetemes és magyar jogtörténeti kutatások eredményei nélkül, úgy a rendészet sem lehet annak elsődleges alrendszere, a rendőrség történeti kutatása és rendszerbe foglalt publikálása nélkül. Sallai professzor rendőrségtörténeti kutatásai fundamentális tartalommal gazdagítják és járulnak hozzá ahhoz, hogy a matéria a jövőben elismert tudomány lehessen. (Mert még nem az, mint számos írás bizonyította ezt az állítást. De erről máskor.)

Szóval a rendészeti oktatás egyik területe jelen írás tárgya. Tekintettel a területi korlátokra, nem elemző, inkább a Professzor Úr további kutatásait segítő adalék jellegű képeket festenek fel, amelyek a rendészet általam átélt oktatásához kapcsolhatók.

A Nemzeti Közszeroláati Egyetem Rendészettudományi Karának jogelődje, a Rendőrtiszti Főiskola (RTF) alapító atyjai (bocsánat, a Magyar Szocialista Munkáspárt [MSZMP] és belügyi vezetői) 1970-ben úgy döntöttek, hogy a rendőri, állambiztonsági és egyéb rendészeti képzést főiskolai szintre emelik. Az MSZMP Központi Bizottsága meghozta határozatát, 1971-ben létrejött a Rendőrtiszti Főiskola. Parancsnokának – mai nevéen főigazgatójának – dr. Györök Ferenc tábornokot nevezték ki, aki ugyan elkötelezett híve volt a szocializmusnak, ezzel együtt európai szintű rendőri és állambiztonsági, büntetés-végrehajtási tiszti képzést teremtett. Az oktatást két vezérláncra fűzte: a jogi és a szakmai tárgyakra, emellett a rendészeti szakmai általános értelmiségi tudás alapját jelentő matériák (gazdaságtan, pszichológia, szociológia stb.) is bekerültek a képzésbe. Györök felismerte, hogy a rendészeti oktatásban a bűnügyi tudományok jogi tárgyai mellett a másik fundamentális terület az alkotmányjog (akkori nevéen államjog) és a közigazgatási jog (akkori nevéen államigazgatási jog), és ennek megfelelően a szakmai tárgyak mellett négy fő jogi tárgy kapott prioritást az óraszámok kialakításában.

Megjegyzendő, hogy Györök tábornok fejből tudta, hogy az RTF tanszékei mit és hány órában oktatnak. Pontosan ismerte a tárgyak egymásra épülésének logikáját, tisztában volt az egyes tanszékek egyes tárgyainak belső tartalmával, emiatt elképzelhetetlen volt, hogy ugyanazt a fogalmat az egyik oktatási műhelyben másként oktassák, mint a másikban (ma sajnos ez előfordul a karon.) Minden év július végén két hetet a siófoki akkori BM üdülőben nyaralt, a nyaralás során a következő félév összes órájára vonatkozó okiratokat (a tantervnek megfelelő tantárgyi programokat, tantárgyi tájékoztatókat stb.) egyenként ellenőrizte, majd az augusztus utolsó hetében induló félév-előkészítő tanszéki értekezletekre ellátogatva szükség esetén felvetette az általa vélt hiányosságokat. Jelen sorok írója (akkor tanársegédként) a tábornok kérdése alapján szembesült azzal, hogy a tárgyi tematika nem mindenben logikus felépítésű, illetve az ajánlott irodalom részben elavult.

Az alkotmányjogot és az államigazgatási jogot az RTF 1971-es magalakulásától az Államtudományi és Igazgatásrendészeti Tanszék oktatta. Az elnevezés arra is rámutat, hogy az első pillanattól kezdve az igazgatásrendészeti szeroláati ág tiszti utánpótlása, szemben az összes többi szeroláati ággal, sajnálatosan nem

kapott önálló tanszéket, a hivatásrendet odacsapták egy közjogot oktató egy-séghez, és ez ma is így van...

A tanszék első vezetője 1978-ig dr. Balogh János volt, majd 1981-ig Beck György, 1989-ig Guttengéber Ádám, 1994-ig Tóth István tanszékvezetői koncepciója érvényesült a két fundamentális jogi tárgy oktatásában. Az első 20 évben az RTF egyik legtekintélyesebb műhelyévé nőtte ki magát az oktatási szervezet. Ennek két fő oka volt. Egyrészt az államjogi és államigazgatási jogi előadásokra meghívott országosan elismert vendégprofesszoroknak a jogi karokkal kompatibilis előadásai, amelyek eredményeként a nevezett jogi tárgyaink tematikája, oktatási színvonala besimult a magyar jogi oktatási intézményrendszerbe. Másrészt Guttengéber Ádám kivételesen professzionális tanszékvezetése, aminek eredményeként az 1980-as évek közepére beérett a racionális és előre tervező tanári kádereképzés (amire ma is elemi szükség lenne). Az oktatási műhelyben számos, bármely egyetemen a helyét megállni tudó nagyszerű tanár érett be, mint például Szikinger István, Dantesz Péter, Baraczka Mária, Berta Krisztina.

Szikinger nevéhez köthető az RTF első veretes, rendészeti profilú monográfiájának elkészítése. 1983-ban, hároméves kutatást követően elkészítette azt a tanulmánykötetet, amely a magyar jogtudományban elsőként mutatott rá a rendészet napi gyakorlatban jelentkező alkotmánysértő, nemzetközi jogot és államigazgatási eljárási jogot sértő intézményére. A rendőrhatalósági felügyelet és a rendőri kitiltás akkori szabályozásának jogállami tarthatatlanságát bemutatni kívánó – országos közméltóságokat meghívó – konferenciát a szocialista állami berendezkedés tükrében várható botrányra tekintettel Győrök betiltotta, a 200 példányban elkészült tanulmánykötet megsemmisítésére utasított. Csak néhány példányt sikerült megmentenünk.

Szikinger belügyi főosztályvezető, a mai Közép-európai Rendőrakadémia (jelen sorok írójával együtt) egyik megalakítója, ezt követően tanszékvezető, majd a médiában sűrűn szereplő alkotmányjogi szakértőként sikeres ügyvéd lett. Dantesz Péter az Államigazgatási Főiskola főigazgatója, Baraczka Mária és Berta Krisztina a rendszerváltás utáni kormányok államtitkárai lettek. A szakmai sikerek mellett a kollektíva Guttengéber Ádám vezetésével nagyszerű, egymásra odafigyelő, egymást mindenben segítő kollektívát is alkotott. A tanszékvezetőt emberi nagysága, kivételes vezetői tulajdonságai miatt – nem túlzás – rajongásig szerették, tisztelték a tanszék tanárai. Ritka jó kollektívát, családias légkörű csapatot alkottunk. Az adott tanév vége után alig vártuk a következő tanév kezdetét, a tanszék aranykorát élte.

A tanszék neve az alapítástól az úgynevezett Guttengéber-éra befejezéséig vagy Államtudományi és Igazgatásrendészeti, vagy Államjogi, illetve Alkotmányjogi és Igazgatásrendészeti Tanszék volt. A szervezet 1994-től 1996-ig Szikinger István vezetése alatt az Általános Jogi Tanszék nevet vette fel, kikerült az igazgatásrendészeti szakos hallgatók felügyelete a szervezeti egység alól. Ennek oka az volt, hogy 1993 végén az akkori főiskolai vezetés a Közbiztonsági Tanszék vezetését annak alkalmatlansága miatt leváltotta, és vezetőjül azt a Tóth Istvánt nevezte ki, aki Guttengéber helyetteseként, majd utódjaként 1989–1994 között irányította a tanszéket. Tóth feltételül szabta, hogy viszi magával (néhány kolléga mellett) az igazgatásrendészeti képzést, amit a főiskolai menedzsment elfogadott. Szikingert 1996-tól 2002-ig Szigeti Péter, az országos hírű jogelméleti professzor, akadémiai doktor, egy időben az Országos Választási Bizottság elnöke váltotta. A tanszék neve Jog- és Államtudományi Tanszékre módosult. A névváltozást – mint eddig még mindig – a tanszéki kollektíva döntötte el. Ez a tény arra mutat rá, hogy a felsőoktatási kultúrában nem testidegen az, hogy egy tanszék a nevét – természetesen egyetértésben a felső vezetéssel – maga döntse el. Biztosan állítható, hogy ez a folyamat kizárja a tartalmában tarthatatlan névváltozást.

A tanszék megalakulásától egészen 2002-ig három esetben folyt rendészeti kutatás. Egyrészt a fent említett Szikinger István-féle és korszakalkotó *A rendőrhatalom felügyelet és a kitiltás, mint jogellenes intézmények* című szellemi termék, majd a Szigeti Péter szerkesztette *Tanulmányok a jogvédelem és a rendvédelem köréből* 1998-as tanulmánykötet, továbbá a 2002-ben tanszékvezetővé kinevezett jelen sorok írója által irányított *Jogvédelem-rendvédelem* kiadvány. Szikinger azért érdemel kiemelés, mert az emberi jogok kutatójaként 1980-tól mélyreható elemzéseket folytatott a rendőrség alkotmányos tevékenységéről, Szamel 1991-es tanulmánya után az első volt, aki monografikus művet alkotott. Rendészettörténeti tény, hogy az elmúlt mintegy 40 évben Szamel Lajos és Szikinger István voltak azok, akik kandidátusi értekezésükkel elindították a rendőrség dogmatikai elemzését, a rendészeti kutatásokat. Hangsúlyozandó, hogy mindketten a rendőrség, és nem a rendészet valamennyi szervének kutatásával állították fel téziseiket, érték el mérőöldköves eredményeiket. Ugyanazt az utat járták, mint a Sallai professzor által kutatott „ősök” (Zsoldos Ignác, Karvasy Ágoston stb.), vagyis a rendészet alatt kizárólag a rendőrséget értették, vizsgálták, elemezték. Természetesen, amíg nem lett rendészeti (későbbi alternatív kifejezésében rendvédelmi) szerv az állambiztonság/polgári nemzetbiztonság, a katasztrófavédelem, a pénzügyőri rendészet, az Országgyűlési Őrség és a helyi önkormányzat

7-8 rendészeti szerve, addig ez abszolút magyarázható. Ugyanígy természetes ebből a tényből kiindulva az is, hogy ma a rendészet alatt fatális hiba lenne csak a rendőrséget érteni. (Sajnos ma is sokan beleesnek ebbe a hibába.)

Szigeti Péter után jelen sorok írója vette át a tanszéket (2002–2016), amelynek neve előbb saját döntés alapján ismét Alkotmányjogi és Közigazgatásjogi Tanszék lett, kifejezve az oktatási program fő sodorvonalát. Továbbra is belső és külső szakemberi konszenzusos megállapodást tükrözött az elnevezés, hiszen a rendszerváltás után fokozott követelménnyé vált a rendészeti fellépés alkotmányos és közigazgatási jogi megalapozottsága. Ekkor az igazgatásrendészeti képzés még mindig a közbiztonsági szolgálati ághoz tartozott. Ezt a 2010-ben megkezdett és a Nemzeti Közsolgálati Egyetem létrejöttéhez vezető előkészületek változtathatták meg. Az akkori kari vezetés elfogadta azt a kezdeményezésemet, hogy az igazgatásrendészet kerüljön vissza az anyatanszékéhez. Ennek megtörténte egyben a tanszék nevének a megváltoztatását is jelentette. Az új név: Alkalmazott Rendészettudományi Tanszék. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy ezt a nehezen értelmezhető, kissé meghökkentő nevet, mármint az *alkalmazott rendészettudomány* kifejezést nem a tanszék találta ki, sőt ehhez még csak kérdést sem kaptak. (Magam a mai napig nem tudom, hogy mit jelent szemantikai értelemben, mögöttes tartalmában az alkalmazott rendészettudomány kifejezés.) Lényegében ettől kezdve döntöttek a tanszékünk elnevezéséről „fent”, valljuk be, nem mindig szerencsésen.

A 2002 és 2016 közötti időszak első mintegy 11-12 évében meghatározó volt az alkotmányjog és a közigazgatási jog minden szakon és tagozaton történő oktatása. Az akkori felső vezetés evidenciának tartotta azt a ma is nyilvánvaló tény, hogy főleg a 2006-os társadalmi események okán átalakult rendőrségi megítélés felhajtóereje egyszerűen megköveteli a rendészeti képzésben az alkotmányjogi és a közigazgatási jogi tudást a rendészeti hivatásos állománytól. Ehhez pedig hozzá kell rendelni egy kívánatos óraszámot, ami nem lehet kevesebb a 15 oktatási hét viszonylatában a legalább heti 2 óra előadásnál és a 2–4 óra szeminárium, gyakorlat tartásánál. Egyszerűen az adott jogi anyaghalmaz nem bír el kevesebb ráfordítást (lásd a magyar jogi felsőoktatás nyolc jogi karának és az NKE ÁNTK ugyanilyen oktatásának hosszmetseti ábráját). Sajnálatosan 2016-tól egyre messzebb kerültünk ettől a valamikori állapottól, az akkor tanszéki vezetés lobbierije kevésnek bizonyult. Az alkotmányjog és a közigazgatási jog ebben az időben brutális mértékben, összesen mintegy 360 órával csökkent. Mára pedig a hatályos tanterv szerint mintegy 14 óra előadás és ugyanennyi szemináriumi óra áll rendelkezésre a nappali képzésben, amihez képest a joganyag jelentősen

megnőtt (például közigazgatási perjoggal). Az okok többkomponensűek, ezek közül az egyik az egyetem alapításakor a felső vezetői körben megálmodott közös tantárgycsoport realizálása, vagyis a közös modul, ma Ludoviceum, amely csomag tárgyai az addigi órák legalább 25%-át vitték el. Ugyanakkor jelen sorok írója elfogadja, hogy bizonyos racionalitás, érvanyag mentén lehet indoka a Ludoviceum tárgyagnak. A jövő dönti el, hogy ez az oktatási struktúra mennyiben vált be, az azonban leszögezhető: az alkotmányjogi és a közigazgatásjogi óraszám jelen formájában nem alkalmas az egyetemi minőség elérésére.

A fentiekkel együtt az alkotmányjog és a közigazgatási jog 2016-ig továbbra is a kari képzés központi tárgyaihoz tartozott. Emellett polgári jogból, munka-/közszolgálati jogból, nemzetközi és EU-jogból, jogi alaptanból, majd az igazgatás-rendészet visszakерülésével a szolgálat tárgyaiból folyt az oktatás. (Továbbá egy átszervezés eredményeként szociológiából, egy ideig etikából.)

A tanszéki szellemi munkához visszatérve rögzítendő, hogy 2002-től generális tananyagfejlesztés keretében új tankönyveket írtunk közigazgatási eljárási jogból, polgári jogból, szakmai tárgyakból, nemzetközi és EU-jogból. Az ebben az időben mindig a tanszék feje felett lebegő nemkívánatos átszervezést megelőzendő – vagyis ki akartunk térni az egyetemi felsővezetés mi tárgyainkat érintő más karra viteli szándéka elől –, praktikus megfontolásból átpántlikáztuk a fenti tárgyak többségének elnevezését, így ahol lehetett, a tantárgy nevébe bekerült a rendészeti szó. Így például a közigazgatási eljárási jogból *Rendészeti hatósági eljárási jog* 1. és 2., a Nemzetközi és EU-jogból *Nemzetközi rendészeti jog* a Polgári jogból *Rendészeti civiljog* lett (amely elnevezések egyebekben abszolút értelmezhetetlenek, ugyanis nincs a jogrendszerben a közigazgatási eljárási jogon belüli rendészeti hatósági eljárási jog, továbbá nem létező matéria a nemzetközi rendészeti jog, rendészeti civiljog). Ez már a második időszak egyik jellemzője. A tanszék felismerte, hogy oktatási profilját elemi érdekből és a megváltozott külső feltételekre tekintettel meg kell változtatni. Közös döntés született arról, hogy a rendészet alkotmányjogi dogmatikáját, nemzetközi intézményeit, a civiljog rendészeti érintettségét tudományos alapon néhány éven belül mélyreható kutatással feldolgozzuk, és a rendészet tudománnyá válása szempontjából elengedhetetlen új ismeretekkel gazdagodva új matériákat kezdünk oktatni. Ezt a 2016-os tanszékvezetői váltás nem engedte kibontakozni.

A 2002–2016 közötti időszak döntő részben ismét „irigyelt” tanszéki képet mutatott. Az a csapat egymásra odafigyelő, segítő, kiváló szellemiségű kollektíva volt. Volt érdekérvényesítő lobbierőnk. Az ezt reprezentáló esetek közé tartozott

többek között, amikor kollégát akartak nyugdíjba küldeni, amit sikerült megakadályozni, vagy amikor kari tanácsülésen a helytelen legfelsőbb szekunder akarattal egyet nem értve sikerült érvényesíteni a tanszéki érdeket.

2016-tól 2018-ig Nagy Judit, majd 2018-tól 2019-ig Linder Viktória vezetése alatt a tanszék neve *Rendészeti Jogi és Közigazgatási Tanszék* névre változott, 2019 és 2021 között, Patyi András időszakában *Közjogi és Rendészeti Jogi Tanszék* volt a nevünk. A részben a Covid jellemezte időszakban csendes munka folyt. Bizonyos értelemben a tanszéki érdekképviselőt kihívásokkal nézett szembe, mindenki tette a dolgát, végezte a munkáját. Belső hozzáadott érték 2019-ig nem jött létre. Ezen a 2019-es új tanszékvezető (Patyi András) és az ebben az időben tanszékre került egyetemi tanári minőségű oktató (Chronowski Nóra) sem változtathatott, mivel mindkét kiváló kolléga azt megelőzően, hogy érdemi minőséget hozhasson létre, viszonylag rövid idő elteltével elhagyta a tanszéket.

A mai állapot 2021-től Buzás Gábor tanszékvezető nevéhez köthető. Neki sem állt módjában semmilyen értelemben észrevételt, javaslatot tenni a felerészben értelmezhetetlen, megint új tanszéki nevünk létrejöttéhez, vagyis az *Igazgatásrendészeti és Nemzetközi Rendészeti Tanszék* névhez. Ismét úgy született döntés, hogy azt „fent” hozták. Ennél a kijelentésnél azonnal rögzítendő: nem jogellenes, továbbá elidegeníthetetlen joga a mindenkori első számú vezetőnek és stábjának az, hogy a szervezeti egységek nevét maga döntse el. Ugyanakkor határozottan kijelenthető, hogy ez a döntési jog nem csorbulna azzal, ha kikérnék az érintett tanszék hozzáértő tagjainak véleményét. Sőt. Ha ez megtörtént volna, akkor nem áll elő az a nem kívánt helyzet, amely szerint a tanszéki elnevezés olyan tárgy oktatását sugallja, amely tárgy nem is létezik. Nincs *Nemzetközi rendészet* tárgyunk, sem oktatói alanyiségában (nincs és nem is volt ilyen tanárunk [!]), sem az írott tananyagban (nincs és nem is volt ilyen kidolgozott oktatási anyag) nem létezik. Ugyanakkor hangsúlyt kell adni annak is, hogy a *Nemzetközi rendészet* címszó alatti tematika döntően az EU-val, annak intézményi bemutatásával, az EU-jog oktatásával harmonizál, de emellett érinti néhány EU-s rendészeti tartalmú intézmény bemutatását is.

Vagyis a jelenlegi tanszéki cím az igazgatásrendészeti oktatást tükrözi, de az (erősen fékezett habzásúra csökkentett) alkotmányjogot, közigazgatási jogot, civiljogot, egyéb oktatott tárgyakat nem. Helyette egy fantomképet vizionál. Ez olyan, mintha egy szakdolgozat címe nem harmonizálna a tartalommal. A névadók kétségtelenül jó szándékú névadását remélhetőleg az első alkalommal újragondolják majd.

Zárásul: a rendészeti jogalkalmazásban (a hanyagolható szabálysértési eljárás mellett) két alapvető hatósági eljárási jogterülettel találkozik a rendészeti szakember: büntetőeljárási és a közigazgatási eljárási. Ezen alaki jogterületek anyagi hátterét a büntető anyagi jog és a közigazgatási anyagi jog adja. A rendészeti fellépés négy olyan jogterületét neveztem meg, amelyen belül tölti mindennapjait a rendészeti igazgatási közszolga. Ahhoz, hogy professzionálisan tehesse ezt, gyakorolhassa hivatását, az NKE RTK-n meg kell tanítani a szükséges nevezett jogi intézményeket. A jelen tantervi óráállapot erre csak kompromisszumok árán ad lehetőséget. Nem jó ez így.

Tisztelt Professzor Úr! Kedves János!

Hiszem, hogy munkásságoddal iskolateremtőként vonulsz be a rendészet kihagyhatatlan kutatói közé. Remélem, hogy az általad elindított rendészettörténeti kutatások hamarosan a következő minőséget jelentő értékelő-elemző dimenzióba lépve, újabb értékes gondolatokkal gazdagítják meglévő rendészeti tudásunkat. Igen nagy szükség van ugyanis a szervezettörténeti kutatások mellett/után a rendszerváltás körüli és azt máig követő rendészettel összefüggő történetkutatói értékeléseidre. Ne vedd, kérek, ezt sürgetésnek, hiszen az eddigi kolosszális szervezettel foglalkozó munkásságod is minden tiszteletet, köszönetet, elismerést megérdemel.

Fejet hajtva fejezem ki tiszteletemet, köszönetemet, elismerésemet. Még egyszer: Isten sokáig jó egészségedben éltesse!

Barátsággal: Balla Zoli